

**Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D.
Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus I. An unus homo possit habere plures fines ultimos?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

suis actibus formaliter à se invicem distinguuntur penes diversa objecta formalia: sed hæc objecta sunt diversa media: siquidem istæ virtutes sunt electivæ, & versantur circa media ad finem.

16. Confirmatur 2. Ita se habet finis & media ad voluntatem, sicut principia & conclusiones ad intellectum: ergo sicut ad objectum formale intellectus non tantum pertinet veritas principiorum sed etiam conclusionum; sic etiam ad objectum formale voluntatis pertinet non tantum bonitas finis, sed etiam bonitas mediorum.
17. Confirmatur 3. à S. D. q. 8. a. 2. dicente: ita se habere finem ad media, sicut lux ad colorem: ergo sicut lux non impedit, quin color pertineat ad objectum formale visionis, ita bonitas finis non impedit, quin media pertineant ad objectum formale voluntatis.
18. Respondeo, distinguendo sequelam majoris. Finis esset objectum specificativum omnium actuum voluntatis, vel ut quod, vel ut quò, concedo, utroque modo, nego. Sed non est objectum specificativum electionis, consensus &c. ut quod, concedo, ut quo, nego minorem, & consequentiam. Ratio & sensus est, quòd equidem diversa media possint formaliter diversificare diversos actus voluntatis, quia tamen ipsorum bonitas est respectiva essentialiter subordinata bonitati finis, à qua voluntas per se primò movetur ad intentionem, & primò hâc mediante ad electionem mediorum, ita ut bonitas finis sit imbibita in ipsa bonitate mediorum, ideò finis est objectum formale quod, seu ratio formalis, sub qua media appetuntur: quemadmodum contingit in habitu alicujus scientiæ, ubi licet variz conclusiones ex diversitate particularium objectorum formaliter terminantium & specificantium specie (ut aiunt) materiali distinguantur; illa tamen diversitas in ordine ad habitum scientiæ se habet materialiter, eò quòd omnia illa objecta particularia referantur ad unum primarium

totale, & sub unius principij & abstractionis lumine convenient.

Unde ad primam Confirmationem Respondeo, Virtutes morales unà cum suis actibus distinguuntur penes diversa objecta formalia, subordinabilia ad finem voluntatis, concedo, non subordinabilia, nego: ergò bonitas mediorum pertinet ad objectum formale ipsarum virtutum & habituum moralium, concedo, voluntatis, nego consequentiam.

Ad 2. confirmationem, quamvis Joa. à S. Thoma neget primum membrum consequentis (& tunc paritas est ipsis Adversarijs solvenda) expeditius tamen Respondeo cum Salmanticensibus negando adæquationem paritatis, eò quòd veritas tam conclusionum, quam principiorum sit de primaria intentione intelluctus; è contra appetibilitas mediorum non sit de primaria intentione voluntatis, cum non nisi propter aliud possint esse appetibilia.

Ad 3. confirmationem, esse aliquam, non autem omnimodam paritatem inter finem respectu mediorum, & lucem respectu colorum. Paritas est, quòd sicut color videtur dependere à luce, & habet intrinsecam visibilitatem; ita media appetuntur secundum intrinsecam suam bonitatem dependenter à bonitate finis. Disparitas est, quòd color non videatur propter lucem, & quasi sit via conducens ad videndam lucem, sed propter semetipsum visum terminat, e contra media amantur propter finem, tanquam via ad ipsum, unde obtento fine non amplius appetuntur.

Colliges ex dictis. Bonitatem finis, è medijs competere analogicè secundum analogiam proportionalitatis; quia hæc dicuntur analogæ proportionalitatis, in quibus omnibus ratio analogæ intrinsecè reperitur, ita tamen, ut uni principali analogato conveniat primariò, alijs secundariò dependenter ab illo: sed bonitas primariò reperitur in fine, secundariò & tamen intrinsecè reperitur in medijs: ergò.

DISPUTATIO II.

DE

Ultimo fine hominis.

INter fines humanæ vitæ finis ultimus primatum tenet, quippe à quo ceteri fines in movendo dependent. Hunc dari clara S. Scripturæ autoritas evincit, ut Prov. 16. *omnia propter semetipsum operatus est Dominus. Apoc. 1. Ego sum Alpha & omega, incipium & finis.* De quo eodemque non partiali, secundum quid, & in aliquo ordine, sed totali & simpliciter ultimo fit

ARTICULUS I.

An unus homo possit habere plures fines ultimos?

SUMMARIA.

1. Finis ultimus alius verus, alius apparens.
2. Alius formalis & in communi, alius materialis & in particulari.
3. Apud RR. alius positivè, alius negativè ultimè.
4. Conversio in ultimum finem, alia actualis, alia habitualis.
5. Alia in actu signato, alia in actu exercito.
6. Potest accipi tendentia in fines ultimos plures copulativè, vel disjunctivè.

7. *Vel formalis, vel virtualis.*
8. *Vel efficax, vel inefficax.*
9. *Non appetuntur plures fines ultimi formales.*
10. *Ratio S. D. ad demonstrandam necessitatem finis ultimi*
11. *Quomodo intelligendum axioma: Bonum est diffusivum sui.*
12. *Successivè voluntas potest habere plures fines ultimos.*
13. *Implicantia plurium finium ultimorum ex auctoritate & ratione.*
14. *Extenditur etiam ad appetentiam plurium distinctivè.*
15. *Nec potest unus ultimus finis actualiter, alter habitualiter intendi appetitui efficaci.*
16. *Nec potest unus simul esse positivè, alter negativè ultimus.*
17. *Nec unus formaliter, alter virtualiter simul intendi.*
18. *Possunt tamen esse ejusdem voluntatis duo fines ultimi, unus simpliciter & efficaciter, alius secundum quid, & ineffaciter.*
19. *An gentiles in cultu plurimum Deorum habuerint plures fines ultimos?*
20. *An in intellectu dentur plura prima principia?*
21. *Quomodo peccator per virtutem spei tendat in Deum ut finem ultimum?*

§. I.

Præsuppositæ divisiones.

Finis simpliciter ultimus dividitur primò in verum, & apparentem, quorum ille est, qui à parte rei continet omne bonum, et que adæquatè satisfaciunt voluntatis, nempe DEUS opt. Apparens est, qui falsò talis apprehenditur, de quo sequenti.

1. Dividitur secundò in finem ultimum formalem in communi vel abstracto, quod est bonum ut sic, & creatudo in communi, abstrahens ab ijs rebus & finibus in particulari, in quibus determinatè reperiri possit: & in finem ultimum materiale seu in particulari, qui est bonum adæquatè satisfaciendum in re determinata constitutum. Præsens questio procedit de fine ultimo, prout abstrahit à vero & apparenti, & de fine ultimo in particulari: cum certum sit, finem ultimum in communi, hoc ipsò, quòd sit abstractus, etiam esse unicum & juxta infr, dicenda, trahere hominis voluntatem ad sui prosecutionem necessitate quoad specificationem, eò quòd in ipso nulla ratio mixta admixta reluceat.

2. Dividitur 3. in ultimum positivè, & negativè. Illum appellant, in quem omnia tanquam in optimum desiderabile referuntur; istum ad quem licet non omnia referantur, ipse tamen nullius ulterioris finis gratià appetitur.

4. Intererã varij sunt modi, quibus finis ultimus appeti potest. Primò actualiter, vel habitualiter. Actualiter homo est conversus in ultimum finem, cum formali actu in ipsum tendit. Habitualmente, cum vi præteriti actus est inclinatus & determinatus ad ultimum finem, tamen nullo actu de facto in ipsum tendat, uti homo peccator dormiens, vel faciens aliquod opus moraliter bonum est habitualiter conversus in creaturam tanquam ultimum finem.

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II.

Secundò potest alicui objecto ab homine operante tribui ratio finis ultimi vel in actu signato, vel in actu exercito. In actu signato tribuit, cum explicite & expressè judicat, suam summam felicitatem in tali objecto esse constitutam. In actu exercito tribuit, quando ex ipso modo operandi ita se habet, ac si suam summam felicitatem in tali objecto collocaret. Quòd modò ordinariè peccator ultimum finem constituit in creatura, quatenus videlicet Legem DEI, & bonum increatum posthabendo bono creato, neque istud referendo in DEUM, interpretativè judicat (non speculativè, formaliter & in actu signato, aliàs quilibet peccans esset hæreticus, vel ethnicus) illud bonum creatum esse suum finem ultimum.

Tertiò tendentia voluntatis in plures fines ultimos potest accipi de pluribus vel copulativè, vel disjunctivè sumptis. Copulativè, si feratur in plures simul v. g. voluptatem, opes, honorem &c. Disjunctivè, si alterutrum divisim & indeterminatè velit, v. g. vel voluptatem, vel honorem &c.

Quartò appetitus ultimi finis potest esse vel formalis, hoc est, actualis intentio ipsius, vel virtualis, h. e. tendentia causata ex præterita intentione, & relicta in aliquo suo effectu, tamen si actu de fine non cogitetur.

Quintò potest volitio finis ultimi esse efficax vel inefficax. Efficaciter ultimus finis tunc est volitus, quando quis se & omnia sua (sicque etiam omnem habitualem relationem) convertit in ultimum finem. Inefficaciter est volitus, quando quidem ex vi operis nec actu, nec virtute referretur ulterius, non tamen omnem etiam habitualem relationem operantis in se convertit, & ab omni alio fine avertit, sicuti licet finis ultimus à venialiter peccante intensus nec actu, nec virtute referri possit in DEUM, quia tamen non destruit habitum charitatis, per quem homo se toto est habitualiter relatus in DEUM, idè non est efficaciter, sed inefficaciter tantum intentus.

§. II.

Certiora præmittuntur.

Certum sit primò. Non dari, aut appeti plures ultimos fines in communi: iste enim cum sit abstractus, etiam est unicus, & cum in ipso nulla ratio alicujus mali, vel molesti reluceat, à voluntate amatur necessariò quoad specificationem, prout infra pluribus.

Certum sit secundò. Dari aliquem finem ultimum humane vitæ, esse per rationem demonstrabile. Et quidem ratio Doctoris Angelici 4. est. In causis per se subordinatis non datur processus in infinitum: Unde sicut necesse est, perveniri ad primum movens, quia ultima & proxima causa non potest movere nisi in virtute primæ, adeòque si nullum daretur primum movens, nullus omninò daretur motus; ita similiter necesse est perveniri ad ultimum finem, quia fines proximi & immediati non movent, nisi in virtute finis ultimi, adeòque si non daretur finis ultimus, etiam nulla daretur finis motio.

Confirmatur. Sicut in executione voluntas à medijs, sic in intentione à fine incipit: sed implicat, ut in executione voluntas operetur, nisi detur

B

detur

detur primum medium, ergo etiam implicat, ut in intentione operetur, nisi detur finis ultimus.

Dixi: in causis per se subordinatis: quia in finibus, qui tantum per accidens conjunguntur, cessat ratio conclusionis, ideòque nihil impedit, quin successivè & syncategorematicè plures fines disparati appeti possint in infinitum.

11. Neque dicas: bonum esse diffusivum sui, adeòque quilibet finis, utpote bonum quoddam debebit in ulteriorem finem diffundi, sicque nunquam pervenietur ad finem ultimum, sed dabitur processus in infinitum. Nam istud axioma triplicem admittit sensum & expositionem. Primò. Quòd sit diffusivum alliciendo & trahendo voluntatem. Ita S. D. I. p. q. 5. a. 4. ad 2. Secundò virtute, non actu. Tertiò. Secundum capacitatem termini, unde implicante infinitate creatorum finium, & implicat infinita diffusio. Quilibet ex his expositione satisfacit objectioni.

12. Certum sit tertiò. Possè eandem voluntatem successivè habere plures fines ultimos. Ita enim homo ex peccatore modò justus, modò ex justo fit peccator transferendo finem ultimum vel à creatura in DEUM, vel à DEO in creaturam. Difficultas est primò, an voluntas pro eodem tempore plures fines totales positivè vel negativè ultimos copulativè, vel disjunctivè actualiter, vel habitualiter, formaliter, vel virtualiter possit appetere? ubi aliter Thomistæ, aliter Scotistæ, & RR. sentiunt.

§. III.

Resolutio questionis.

13. **CONCLUSIO:** *Voluntas non potest simul tenere efficaciter in duos fines totaliter ultimos.* Ita S. D. hic a. 5. cum suis Discipulis, & non obscure deducitur ex Verbis Christi Matth. 7. *Nemo potest duobus Dominis servire, non potestis DEO servire, & Mammonæ.* Item ex 3. Reg. 18. ubi Elias Israelitas objurgans: *Utsquequò claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini illum.* Cui objurgationi populus naturali lumine convictus, nec verbum ausus opponere contuit. *Et non respondit populus ei verbum.*

Ratio est: quia, si appeterentur ejusmodi fines, simul essent simpliciter ultimi ex suppositione, & simul non essent: quia finis simpliciter ultimus appetitur per modum adæquatè satiativi, quasi nihil extra ipsum appetendum relinquatur. Finis quoque simpliciter ultimus dicitur 1. Eth. c. 2. qui ita propter se appetitur, ut cætera omnia propter ipsum appetantur: sed si appeterentur duo ultimi fines, finis A, & finis B, tunc extra finem A, adhuc aliquid apprehenderetur, ut satiativum appetitûs, nempe finis B. idem dixeris de fine B, neuter quoque ex istis duobus ad alterum referretur: ergo neuter esset finis simpliciter ultimus.

Confirmatur primò. Non possunt secundum meliorem Philosophiam dari simul 2. causæ totales ejusdem generis in ordine ad eundem effectum; sed duo ultimi fines essent 2. causæ totales ejusdem generis respectu ejusdem appetitûs: ergo.

Confirmatur 2. Primum principium cujuslibet generis debet esse unum, sicut & ipsum ge-

nus: sed finis ultimus est primum principium in genere appetibilem: ergo debet esse unum. Hinc ad reliquorum solutionem

Inferes primò. Plures ultimos fines non solum copulativè, sed ne quidem disjunctivè simul appeti posse; Nam etiamsi disjunctivè appeterentur, neuter eorum referretur ad alterum, nec appeteretur ut simpliciter satiativus, & bonum perfectum: sed hoc est contra rationem ultimi finis totalis: ergo.

Inferes secundò. Nec fieri posse, ut homo efficaciter conversus in unum finem ultimum actualiter, & in alium habitualiter. Nam efficax conversio necessariò destruit habituales conversiones in alium finem, siquidem per illam hominè se & omnia sua refert in finem; sed si remaneat habitualis conversio in alium finem ultimum, hoc ipsò actualis illa conversio non est efficax.

Inferes tertiò: contra Suar. tract. 1. de actuali hum. disp. 3. se. 2. ne quidem simul consistere posse duos fines, quorum unus sit positivè, & alter negativè ultimus, vel quorum uterque tantum sit negativè ultimus. Non primum, quia cum finis positivè ultimus dicatur ille, ad quem omnia referuntur, & qui super omnia appetitur, jam finis positivè ultimus non esset positivè ultimus, si præter se haberet finem negativè ultimum, quippe qui ad ipsum nullatenus foret relictus. Non etiam secundum, quia voluntas debet habere aliquem finem simpliciter & positivè ultimum, quem super omnia diligit, ut partim constat ex num. 3. partim infra §. 6. dicitur.

Inferes quartò. Nec simul dari posse duos fines ultimos, quorum unus sit formaliter, alter virtualiter intentus, vel enim uterque appeteretur ut completè satiativus, vel non: vel ordinarentur ad se invicem, vel non. Quidconque dicatur, cessat ratio finis ultimi, juxta super dicta: ergo.

Inferes quintò. Non repugnare simul in voluntate duos fines ultimos, quorum unus in ratione finis ultimi sit simpliciter, & efficaciter; alius verò inefficaciter, & secundum quid voluntus. Constat primò: quia peccator in statu peccati mortalis constitutus, potest facere opus moraliter bonum, v. g. dare elemosinam: sed tunc ratione peccati mortalis est habitu conversus in creaturam: aliàs hoc opus jam non esset moraliter bonum: ergo tunc simul habet duos ultimos fines, non quidem utrumque efficaciter, sed unum efficaciter, & alterum inefficaciter intentos. Constat secundò, In homine justo moraliter peccante, nam cum peccatum veniale tantquam malum morale nullò modò sit odibile in DEUM, venialiter peccans pro ultimo fine habebit creaturam, non quidem efficaciter, sed inefficaciter intentam, & tamen per habitum charitatis, qui per veniale non destruitur, homo tunc efficaciter, habitualiter tamen est conversus in DEUM, ut ultimum finem simpliciter & efficaciter intentum.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò: Gentiles & Pagani de factis existimant esse plures DEOS; & in ipsorum cultum

culum se & omnia sua referunt: ergo de facto habent plures fines ultimos: quia quidquid apprehenditur in ratione DEI, apprehenditur in ratione summi boni, & finis ultimi.

Respondeo. Cum gentiles profanos Deos coluerint, & colant propter temporalem aliquam felicitatem, honores, divitias &c. potius in sua commoditate, quam in ipsis Dijs finem suum ultimum constituere, posito tamen, quod etiam in cultum deorum omnia sua referant, aut repleant, tunc finem ultimum collocasse in omnibus Dijs simul sumptis, quorum uni frugum ubertatem, alteri tempestatum, alij maris, voluptatum &c. patrocinium & gubernationem tribuebant. Ideoque plures Deos tanquam ultimos fines parciales colebant. Ad probationem Respondeo, quidquid in ratione DEI secundum veram & adequatam rationem Deitatis apprehenditur, illud apprehenditur sub ratione summi boni, concedo, quidquid apprehenditur sub falsa & partiali solum ratione Deitatis, nego.

Obijcies secundò. Dantur in intellectu plura prima principia, in quæ omnia alia resolvuntur, nec ipsa ad se invicem referuntur: ergo etiam in voluntate possunt dari plures fines saltem negativè ultimi, qui ad se invicem non referantur, ut si quis disparatim in voluptate & divitijs summam suam felicitatem collocet.

Respondeo negando antecedens. Omnia enim principia intellectus speculativi reducuntur ad istud: quodlibet est, vel non est; & omnia principia intellectus practici ad illud; declina à malo, & fac bonum.

Obijcies tertio. Qui mortaliter peccat, non ideò amittit Theologicam virtutem spei, per quam tendit in DEUM, ut nostrum finem ultimum, & beatitudinem objectivam: ergo peccatum præter finem ultimum, quem sibi peccando constituit, insuper habet DEUM pro ultimo fine.

Respondeo. Distinguendo alterum membrum 21. antecedentis, tendit inefficaciter in DEUM, concedo, tendit efficaciter, nego. Item tendit in Deum ut finem ultimum aliquando consequendum & possidendum, concedo, ut hic & nunc super omnia appetiendum, nego antecedens & consequentiam. Quia spes non tendit in DEUM sub ea ratione, ut voluntas ipsum super omnia appetiendum se & omnia sua in ipsum convertat, hoc quippe proprium est charitatis, quæ DEUM respicit, sub qua ratione est super omnia amabilis, adeoque non tantum ut objectum & finis operis, sed etiam ut est ultimus finis operantis. Spes autem solum tendit in DEUM, ut aliquando mediantibus Divinis auxilijs possidendum.

ARTICULUS II.

In quo mortaliter peccans constituat suum finem ultimum?

SUMMARIUM.

1. Peccans pro fine simpliciter ultimo habet bonum creatum.
2. Idque formaliter est proprium commodum peccantis.
3. Auctoritas D. Augustini. 4. & D. Thomæ.
4. Natura vitiosa seipsam ultimam respicit.
5. Peccatum ex indiscreto zelo & ignorantia vincibili non habet DEUM pro ultimo fine.
6. Quomodo fieri possit, ut DEUS ametur plus, quam creatura, nec tamen sit finis ultimus?
7. Proprium commodum per reflexionem in suppositum peccantis sit finis determinatus.
8. Animus statim respiciendi non tollit, quò minus peccans efficaciter habeat creaturam pro fine ultimo.
9. Sententia Gonetii.
10. Eligium contraria, dicens, finem ultimum peccantis esse bonum proprium inordinatum.
11. Quia juxta SS. PP. ultimus finis peccantis est bonum commutabile.
12. Idque objectivè malum.
13. Respondetur ad objectiones Gonetii.

§. I.

Statuitur doctrina Thomistica.

Suppono, quòd omnis peccans mortaliter, quantum ad affectum & interpretativè, constituit suum finem ultimum simpliciter in bono creato. Ita S. D. q. 28. d. Verit. a. 1. peccator, inquit, quantum ad affectum præponit creaturam creatori diligens plus creaturam, quam creatorem. Et crebrò indicatur in S. Scriptura, ut R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II.

Deut. 32. Dereliquit DEUM factorem suum, & recessit à DEO salutari suo. If. 1. Va genti peccatrici, dereliquerunt DEUM, abalienati sunt retrorsum. Jer. 2. Me dereliquerunt fontem aque viva, & foderunt sibi cisternas dissipatas. &c. In hunc eundem sensum loquuntur SS. PP. & D. Augustinus l. 2. de libero arbit. c. 19. definiunt peccatum mortale, quòd sit averso ab incommutabili bono, & converso ad commutabilia bona. Ac rursus 15. de Trinit. Peccatum ordine neglecto amantes præte, quod est conditum propter te.

Et ratio est: actio, quæ quis mortaliter peccat, est actio honesta, adeoque propter aliquem finem ultimum determinatum, ut deinceps dicitur; sed non est propter verum & increatum finem ultimum: ergo est propter finem ultimum apparentem & creatum.

Dubium est. Quodnam sit illud bonum creatum, in quo peccans sibi ultimum finem constituit. Nam Vasq. disp. 5. c. 1. & 3. existimat, ultimum finem saltem negativum peccantis esse ipsum objectum circa quod peccati mortalis, ut est voluptas respectu libidinis, pecunia respectu furti. Curiel existimat peccantis ultimum finem esse aggregatum ex omnibus bonis creatis, circa quod homo peccat. Alij aliter. Thomistarum & nostra est

CONCLUSIO. Finis ultimus totalis mortaliter peccantis in concreto est ipsemet peccator, ita quidem, ut persona peccantis sit finis cui; proprium verò bonum seu commodum proprii suppositi sit finis cuius, ad quem referuntur, in eoque adstantur parti-